

ביאורים

169 ז - נצחיות התורה

מהדורת אור עציון

בפרק זה יתברר שהתורה נצחית ולא יכולה להתבטל ולבוא תורה אחרת במקומה, כמו שטוענים הנוצרים והמוסלמים שהתורה ניתנה רק לזמן קצוב, ואחר כך היא התחלפה בתורה אחרת. בני ישראל קיבלו במסורת שמצוות התורה קיימות לעד, ואינן יכולות להתבטל. כמו כן, המצוות הכתובות בתורה אינן משל, כמו שטענו הנוצרים או פילון האלכסנדרוני.

פילון טען שהרבה דברים בתורה הם רק משל, למשל אברהם סימל את ההסתכלות והעיון, יצחק את אהבת הטבע ויעקב סימל את המעשים. השמים מסמלים את השכל והארץ היא סמל לחושים. העולם נברא בששה ימים מפני שזהו מספר המתחלק לכמה חלקים. בייחוד חביב מספר "שבעה" על פילון. הוא מביא כמה דוגמאות להוכיח את חשיבות המספר שבעה. יש שבעה איברים חיצוניים באדם, כמו הראש, העין וכו'. יש שבעה מזלות, שבעה חדשים ללילית ילד (ילד הנולד לשבעה חדשים הוא בר קיימא). כתשובה לדבריו נצטוונו לעשות את המצוות בדיוק כמו שהן כתובות, למשל, נצטוונו להניח תפילין באופן ממש על היד והראש, ולא יתכן שדברים אלו הם משל לרעיון מסוים.

170 ניתן להוכיח שהתורה נצחית מהפסוקים עצמם - נאמר בתורה פעמים רבות: "לדורותיכם", "חקת עולם", "ברית עולם", וכן נאמר (דברים לג, ד): "תורה ציווה לנו משה מורשה". ועוד, שהאומה אינה עומדת אלא בזכות תורותיה, ומכיוון שהבורא הבטיח לנו שהאומה תעמוד לנצח, כמו שנאמר (ירמיה לא, לד-לה): "כה אמר ה' נתן שמש לאור יומם חוקות ירח וכוכבים לאור לילה רגע הים ויהמו גליו ה' צבאות שמו, אם ימשו החוקים האלה מלפני נאום ה' גם זרע ישראל ישבתו מהיות גוי לפני כל הימים", ברור שגם התורה צריכה להיות נצחית.

171 גם מלאכי, הנביא האחרון, תלה את נצחיות התורה בביאת המשיח - "זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים, הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא" (מלאכי ג, כב-כג). על כן אנו חייבים לומר שהתורה תישמר עד ביאת המשיח.

172 ישנם חכמים מעמנו הרוצים להוכיח שלא יכול להיות שהתורה תתבטל, בגלל שנתנית התורה יכולה להיות בארבעה אופנים, ובכל ארבעת האופנים האלו לא יתכן שהיא תתבטל. אופן ראשון - כאשר הבורא פירש בנתינת התורה שהיא נצחית לדורות עולם, ואז לא יתכן שהיא תתבטל.

173 אופן שני - כשהבורא נתן את התורה לזמן קצוב, למשל למאה שנה. אם כך היה, אזי בתוך אותן מאה שנים לא יתכן שהתורה תתבטל, שהרי כך הבטיח ה', ולאחר אותן מאה שנים - אין הדבר נחשב לביטול, מפני שכבר הגיע הזמן שתוקפה של התורה פג.

174 אופן שלישי - כאשר הבורא הגביל את התורה רק למקום מסוים, כגון לארץ מצרים. במצב כזה, במצרים עצמה לא יתכן שהתורה תתבטל שהרי כך הבטיח ה', ומחוץ למצרים התורה אינה מתבטלת שהרי שם היא מעולם לא היתה תקפה.

175 אופן רביעי - כאשר הבורא תלה את התורה במשהו אחר, למשל אם אמר: קיימו את התורה כל עוד מי הנלוס זורמים. כאשר זה המצב, כל עוד זורמים המים - אי אפשר לתורה להתבטל, וכשהם יפסיקו לזרום - התורה ממילא כבר לא קיימת.

אם כן ראינו שלא יתכן שהתורה תתבטל בשום מצב.

176 יש הטוענים שיסנה עוד אפשרות נוספת, שאם היא מתקיימת ביטול התורה הוא אפשרי - הקדוש ברוך הוא ציווה לקיים את התורה כל הזמן, עד שהוא יצווה לקיים תורה אחרת. אולם גם באופן זה לא יכול להיות ביטול, מפני שקיים זמן כל-שהוא בעתיד שבו התורה צריכה להתבטל, זמן שידוע לקדוש ברוך הוא מראש ולעם מזמן שצווה בתורה החדשה, ואם כן, התורה הישנה לא הייתה נצחית אלא זמנית. השימוש במילה 'ביטול' מתאים רק כלפי דבר שאמור היה להיות נצחי וביטולו אותו, אך לטענתם התורה ניתנה מראש באופן זמני, ואם כן המושג 'ביטול' אינו שייך לכאן.

לעילוי נשמת שמונת ההרורים בפיגוע במרכז הרב הי"ד
לעילוי נשמת אימנו רות בת שרה ברכץ ע"ה

ז-169 וְכִינּוּן שֶׁהִקְדַּמְתִּי אֵלָהּ הַדְּבָרִים, אֲנִי רוֹאֶה לְסִמּוֹךְ לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַדְּבָרִים בְּבִטּוֹל הַתּוֹרָה¹⁶⁹ כִּי זֶה מִקּוֹמוֹ, וְאִמְרוּ כִּכְּרָב קִבְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּהָ גְמוּרָה שֶׁמִּצְוֹת הַתּוֹרָה אֲמָרוּ לָהֶם הַנְּבִיאִים עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יִבְטְלוּ, וְאֲמָרוּ שֶׁשִּׁמְעוּ זֶה בְּמֵאֲמָרוֹ מִפְּרֹשֶׁי יִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ כֹּל מִחֻשָּׁב וְכָל סִבְרָא.¹⁷⁰ וְאַחַר כֵּן הִתְבּוֹנַנְתִּי בְּסִפְרִים, וּמִצְאֵתִי מַה שֵּׁיֵשׁ בְּהֶם מוֹרָה עַל זֶה, תַּחֲלָה שֶׁרַב הַמִּצְוֹת כְּתוּב בְּהֶן לְדוֹרוֹתֵיכֶם. וְעוֹד מַה שֶּׁאֲמַרְהָ (דברים לג, ד) תּוֹרָה צְוָה לָנוּ מִשֵּׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב. וְעוֹד כִּי אֲמַתְנוּ אֵינְנָה אֵמָה כִּי אִם¹⁷¹ בְּתוֹרוֹתֶיהָ, וְכִינּוּן שֶׁאֲמָרוּ הַבּוֹרָא שֶׁהָאֵמָה תַעֲמֹד¹⁷² כֹּל עֲמִידַת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, מִן הַהֲכָרַח שֶׁתַעֲמֹד תּוֹרוֹתֶיהָ כֹּל יְמֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, וְהוּא אֲמָרוּ (ירמיה לא, לה) כֹּה אָמַר ה' נָתַן שֶׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם חֻקֹּת יָרַח וְכוֹכָבִים וְגוֹמֵר אִם יִמְשׁוּ הַחֻקִּים הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵי נְאֻם ה' גַּם זָרַע יִשְׂרָאֵל וְגו'.¹⁷¹ וְרִאֲיִתִּי בְּאַחֲרִית הַנְּבִאוֹת, מִזְהִיר עַל שְׁמִירַת תּוֹרַת מִשֵּׁה עַד יוֹם דִּין וְשִׁלְיחוֹת אֲלֵיהֶן הַנְּבִיאִים קִדְּמוּ, הוּא אֲמָרוּ (מלאכי ג, כב) זָכְרוּ תּוֹרַת מִשֵּׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחֹרֵב עַל כֹּל יִשְׂרָאֵל חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים. (שם ג, כג) הִנֵּה אֲנִכִּי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא.

172 וְרִאֲיִתִּי אֲנִשִּׁים מֵאֲמַתְנוּ שֶׁמִּבְּיָאִים רְאִיָּה לְדָחוֹת בְּטוֹל הַתּוֹרָה מִדְּרָךְ הַכִּלְלִי, וְאוֹמְרִים לֹא תִמְלַט הַתּוֹרָה כְּשֶׁמִּצְוָה בָּהּ הַבּוֹרָא מֵאֲחָד מֵאַרְבַּעַה עֲנִינִים. אִם שִׁפְרֹשׁ בָּהּ שֶׁהִיא עוֹלָמִית, וְזֶה לֹא יִתְּכֵן לְבִטְלָהּ.¹⁷³ אוֹ שִׁישִׁימָה בְּחֻלְק מֵהַזְּמַן, כִּאֲלוֹ אֲמָרוּ עֲשׂוּ זֶה מֵאָה שָׁנָה, וּבִטּוֹל פְּחוֹת מֵמֵאָה שָׁנָה לֹא יִתְּכֵן, וְאַחַר הַמֵּאָה כִּכְרָב נִשְׁלַם וְלֹא יִפְלֹ עֲלֵיו בְּטוֹל.¹⁷⁴ אוֹ שֶׁתִּהְיֶה נִסְמָךְ אֵל מִקּוֹם, כִּאֲלוֹ אֲמָרוּ עֲשׂוּ זֶה בְּמִצְרַיִם, וּבְמִצְרַיִם לֹא יִתְּכֵן לְבִטְלוֹ, וְאִם יִצְוָה בְּזוֹלְתוֹ¹⁷⁵ בְּזוֹלַת מִצְרַיִם אֵין בְּטוֹל. אוֹ שֶׁתִּהְיֶה מְעַלְל בְּעֵלָה¹⁷⁶, כִּאֲלוֹ אֲמָרוּ עֲשׂוּ זֶה בְּעֵבֶר שְׁמִימֵי הַיָּאֹר נְגָרִים, וְקִדְּם שֶׁיַעֲמְדוּ מִימֵי הַיָּאֹר לֹא יִתְּכֵן לְבִטְלוֹ, וְאִם יִצְוָה בְּזוֹלְתוֹ אַחַר עֲמִידַת הַמַּיִם אֵינְנוּ בְּטוֹל.¹⁷⁶ וְכִאֲשֶׁר יֵאמָרוּ לָהֶם, וְהִנֵּה הִנֵּה חֻלְק חֲמִישִׁי הוּא הַתּוֹרָה אֲשֶׁר הִגְבִּיל לָהּ זְמַן, וְלֹא יִסּוּרוּ בְּנֵי אָדָם מֵעֲשׂוֹתָהּ עַד אֲשֶׁר יִצְוּ בְּזוֹלְתָהּ, אוֹמְרִים¹⁷⁷ וְזֶה גַּם כִּי אֵלֵינוּ הִיָּה הִיָּה בְּחֻלְק מֵהַזְּמַן, כִּי הַמִּזְדָּה תִּהְיֶה יְדוּעָה אִם אֲצֵל הָאֱלֹהִים עַל אֲמַתְתָּהּ אוֹ אֲצֵל בְּנֵי אָדָם אֵל עַת הַצְּוִי הַשְּׁנִי, וְעַל שְׁנֵי הָעֲנִינִים יַחְדָּו יִבְטַל הַבְּטוֹל בְּמִצְרַיִם, וְיִהְיֶה זְמַן הַתּוֹרָה חֻלְקִי בְּשִׁכְל מִתְּחֵלַת הַצְּוִי בָּהּ. וְקִצְתָם אוֹמְרוּ, זֶה הַחֻלְק הַחֲמִישִׁי לֹא יִתְּכֵן, כִּי הַתּוֹרָה הַכִּלְלִית וְהַחֻלְקִית לֹא הִיוּ כִּי אִם שְׁלֹא יִשְׁאָר דְּבַר סֵתָם.

בְּבִטּוֹל הַתּוֹרוֹת - האם ייתכן שהתורה תבוטל ושהיא אינה נצחית. אֵינְנָה אֵמָה כִּי אִם - המאפיין את האומה הישראלית. תַעֲמֹד - תתקיים. מִדְּרָךְ הַכִּלְלִי - באופן כללי. יִפְלֹ - יחול. נִסְמָךְ - מצורף (ציווי התורה). בְּזוֹלְתוֹ - ציווים אחרים (מנוגדים לציווי הראשון). בְּזוֹלַת מִצְרַיִם - מחוץ למצרים. מְעַלְל בְּעֵלָה - תלוי בסיבה. וְכִאֲשֶׁר יֵאמָרוּ לָהֶם - לאותם אנשים. אוֹמְרִים - בתשובה לטענה זו.

כל הדברים הנראים כביטול של התורה באמת אינם ביטול